NN 61/2016 (6.7.2016.), Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-III-5239/2013 od 3. lipnja 2016.

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

1563

Ustavni sud Republike Hrvatske, u sastavu Jasna Omejec, predsjednica, te suci Marko Babić, Snježana Bagić, Slavica Banić, Mario Jelušić, Antun Palarić, Duška Šarin i Miroslav Šeparović, u postupku koji je ustavnom tužbom pokrenula Vesnica Škreblin iz Zagreba, zastupana po Bojani Tadić, odvjetnici u Odvjetničkom društvu Pedišić i partneri iz Zagreba, na sjednici održanoj 3. lipnja 2016. donio je

ODLUKU

I. Ustavna tužba se usvaja u odnosu na rješenje Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: Rev-x 245/13-2 od 28. svibnja 2013.

II. Ukida se rješenje Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: Rev-x 245/13-2 od 28. svibnja 2013.

III. Predmet se vraća Vrhovnom sudu Republike Hrvatske na ponovni postupak.

IV. Ova odluka objavit će se u »Narodnim novinama«.

O b r a z l o ž e n j e

I. POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM

1. Dopuštenu i pravodobnu ustavnu tužbu podnijela je 13. travnja 2012. Vesnica Škreblin, hrvatska državljanka iz Zagreba, Podfuščak 13A, koju u postupku pred Ustavnim sudom zastupa Bojana Tadić, odvjetnica u Odvjetničkom društvu Pedišić i partneri iz Zagreba, Berislavićeva 12.

Podnositeljica u ustavnoj tužbi tvrdi da su joj presudom Županijskog suda u Zagrebu broj: Gž-510/12-3 od 14. veljače 2012. (u daljnjem tekstu: drugostupanjska presuda) i presudom Općinskog građanskog suda u Zagrebu broj: P-5480/10-62 od 15. rujna 2011. (u daljnjem tekstu: prvostupanjska presuda) povrijeđena sljedeća prava zajamčena Ustavom Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14.):

– pravo na jednakost pred zakonom (članak 14. stavak 2. Ustava), i

– pravo hrvatskih državljana i stranaca na jednakost pred sudovima (članak 26. Ustava).

2. Drugostupanjskom presudom odbijene su žalbe Martina Krpana i podnositeljice (1. i 2. tuženika u parničnom postupku) i potvrđena je prvostupanjska presuda.

Prvostupanjskom presudom je pod točkom I. izreke utvrđen ništavim darovni ugovor sklopljen 28. listopada 1999. između Martina Krpana kao darodavca i podnositeljice kao daroprimca i aneks tog ugovora od 3. prosinca 1999., te je pod točkom II. izreke naloženo Martinu Krpanu i podnositeljici nadoknaditi tužiteljici Mariji Jančić trošak parničnog postupka.

3. Budući da je protiv drugostupanjske presude podnositeljica podnijela tzv. »izvanrednu« reviziju Vrhovnom sudu Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud), Ustavni sud ju je dopisom broj: U-III-2384/2012 od 19. travnja 2012. obavijestio da će zastati s ustavnosudskim postupkom do dovršetka revizijskog postupka.

4. Podneskom od 22. listopada 2013. (nazvanim ustavna tužba) podnositeljica je obavijestila Ustavni sud da je Vrhovni sud donio rješenje broj: Rev-x 245/13-2 od 28. svibnja 2013. (u daljnjem tekstu: rješenje Vrhovnog suda), kojim je odbacio njezinu »izvanrednu« reviziju podnesenu protiv drugostupanjske presude. Navedenim podneskom podnositeljica je proširila ustavnu tužbu i u odnosu na rješenje Vrhovnog suda. Također je predložila da Ustavni sud nastavi ustavnosudski postupak.

Podnositeljica u navedenom podnesku tvrdi da su joj rješenjem Vrhovnog suda povrijeđena sljedeća prava zajamčena Ustavom:

– pravo na jednakost pred zakonom (članak 14. stavak 2. Ustava),

– pravo na pravično suđenje (članak 29. stavak 1. Ustava), i

– pravo vlasništva (članak 48. stavak 1. Ustava).

5. Za potrebe ustavnosudskog postupka pribavljen je spis Općinskog građanskog suda u Zagrebu broj: P-5480/10 (ranije broj: P-2161/03 i broj: P-3683/08).

II. ČINJENICE I OKOLNOSTI SLUČAJA

6. U postupku koji je prethodio ustavnosudskom predmet spora bilo je poništenje darovnog ugovora od 28. listopada 1999. i aneksa tog ugovora od 3. prosinca 1999. (u daljnjem tekstu: sporni ugovor o darovanju).

Spornim ugovorom o darovanju podnositeljici je njezin suprug darovao svoj suvlasnički dio (zajedničkog) stana (u daljnjem tekstu: darovani stan).

1) Brak između podnositeljice i Martina Krpana, sporni ugovor o darovanju, pravni posao Martina Krpana s trećim osobama

a) Brak između podnositeljice i Martina Krpana te zajedničko stjecanje darovanog stana

7. Podnositeljica i Martin Krpan sklopili su brak 20. lipnja 1987.

Potom su 2. veljače 1995. kupili 1/3 obiteljske stambene zgrade u Zagrebu, Podfuščak 13A, sagrađene na k.č.br. 1737/45, upisane u zk. ul. br. 5357, k. o. Šestine. U naravi je riječ o trosobnom stanu na 1. katu površine 85,51 m2 i vrtu površine 140 m2.

Podnositeljica je 1999. podnijela nadležnom centru za socijalnu skrb zahtjev za pokretanje postupka mirenja bračnih drugova, a potom su podnositeljica i Martin Krpan prvostupanjskom sudu podnijeli sporazumni zahtjev za razvod braka. Presudom prvostupanjskog suda broj: P2-1527/99 od 22. veljače 2000. brak između podnositeljice i Martina Krpana je razveden. Potom je podnositeljica promijenila prezime Krpan u djevojačko Škreblin.

b) Sporni ugovor o darovanju

8. Prije nego je navedeni brak razveden, Martin Krpan je darovnim ugovorom od 28. listopada 1999., te aneksom tog ugovora od 3. prosinca 1999. darovao podnositeljici svoj suvlasnički dio zajedničkog stana.

c) Pravni posao Martina Krpana sklopljen s Marijom Jančić i Hendrikom Leendertom

9. Navedenom darovanju i razvodu braka vremenski je prethodio ugovor o izvođenju građevinskih radova koji je Martin Krpan kao vlasnik građevinske zanatske radnje sklopio s Marijom Jančić i Hendrikom Leendertom, radi izvođenja građevinskih radova na njihovom objektu u Brdovcu, I. Gregorića 28, za što su mu oni isplatili 178.322,25 kn.

Kako Martin Krpan nije izvršio ugovorene radove, Marija Jančić i Hendrik Leendert su protiv njega prvostupanjskom sudu podnijeli tužbu radi raskida ugovora o izvođenju građevinskih radova i povrata isplaćenog iznosa.

Presudom na temelju priznanja prvostupanjskog suda broj: Pl-14551/99 od 28. prosinca 1999. raskinut je navedeni ugovor o izvođenju građevinskih radova te je naloženo Martinu Krpanu vratiti Mariji Jančić i Hendriku Leendertu iznos od 178.322,25 kn.

Međutim, Martin Krpan nije vratio navedeni iznos Mariji Jančić i Hendriku Leendertu.

2) Parnični postupak radi utvrđenja ništavim spornog darovnog ugovora

a) Pokretanje parničnog postupka i argumenti stranaka

10. Marija Jančić i Hendrik Leendert podnijeli su 17. veljače 2003. prvostupanjskom sudu tužbu protiv Martina Krpana i podnositeljice radi utvrđenja ništavim darovnog ugovora 28. listopada 1999. i aneksa tog ugovora od 3. prosinca 1999.

U historijatu tužbe tužitelji su naveli da je pravomoćnom presudom prvostupanjskog suda broj: Pl-14551/99 od 28. prosinca 1999. utvrđeno njihovo potraživanje prema Martinu Krpanu, te da je on prije donošenja te presude darovao podnositeljici svoj suvlasnički dio zajedničkog stana. Navedeno darovanje izvršeno je radi onemogućavanja naplate njihove tražbine. U podnescima od 13. srpnja 2006. i 8. siječnja 2007. tužitelji su naveli da je podnositeljica znala za njihovu tražbinu.

Prema stajalištu tužitelja, sporni ugovor o darovanju protivan je moralu društva i ništav, jer je Martin Krpan darovao podnositeljici svoj dio stana radi onemogućavanja naplate njihove tražbine.

U odgovoru na tužbu, predanom na ročištu održanom 19. travnja 2006., podnositeljica je u bitnome istaknula kako se tužbom pobijaju pravne radnje dužnika poduzete na štetu vjerovnika pa stoga nije dopušteno tražiti utvrđenje ništavim spornog ugovora o darovanju, nego isključivo utvrđenje gubitka učinka spornog ugovora o darovanju u odnosu na tužitelje.

Pri tome se podnositeljica pozvala na pravno shvaćanje Vrhovnog suda izneseno u presudama broj: Rev 2620/1994-2 od 16. veljače 1995. i broj: Rev 1342/1998-2 od 11. studenoga 1999.

Također je podnositeljica istaknula da je u konkretnoj pravnoj stvari nastupila zastara jer je tužba podnesena po isteku zakonom propisanog roka.

Hendrik Leendert preminuo je 3. svibnja 2007. te je Marija Jančić kao njegova nasljednica (supruga) preuzela u cijelosti navedenu parnicu.

b) Prva presuda prvostupanjskog suda i prva odluka drugostupanjskog suda

11. Presudom prvostupanjskog suda broj: P-3683/08-50 od 30. listopada 2009. odbijen je tužbeni zahtjev Marije Jančić.

Prema stajalištu prvostupanjskog suda sporni ugovor o darovanju nije protivan Ustavu, prisilnom propisu ili moralu društva.

11.1. Međutim, rješenjem Županijskog suda u Zagrebu (u daljnjem tekstu: drugostupanjski sud) broj: Gž-1067/10-2 od 23. ožujka 2010. prihvaćena je žalba tužiteljice, ukinuta je navedena presuda prvostupanjskog suda i predmet je vraćen tom sudu na ponovno suđenje.

Prema stajalištu drugostupanjskog suda, prvostupanjski sud nije savjesno i brižljivo ocijenio provedene dokaze, te za svoju ocjenu nije iznio i obrazložio razloge.

Nadalje, drugostupanjski sud uputio je prvostupanjski sud da u ponovljenom postupku ima u vidu kako nema pravni učinak ugovor bez naknade na čije je sklapanje bitno utjecala nedopuštena pobuda jednog ugovaratelja.

c) Osporena prvostupanjska presuda

12. U ponovljenom postupku, prvostupanjskom presudom prihvaćen je tužbeni zahtjev Marije Jančić, odnosno utvrđeni su ništavima darovni ugovor od 28. listopada 1999. i aneks tog ugovora od 3. prosinca 1999.

Prema stajalištu prvostupanjskog suda, na odluku Martina Krpana o darovanju njegovog dijela zajedničkog stana podnositeljici bitno je utjecala nedopuštena pobuda. Naime, on je tim darovanjem želio onemogućiti tužiteljicu i njezinog sada pokojnog supruga da naplate njihovu tražbinu.

U obrazloženju prvostupanjske presude je istaknuto:

»Saslušani I i II tuženici su iskazali da je I. tuženik darovao tadašnjoj supruzi ovdje II tuženoj Vesnici Krpan svoj suvlasnički dio stana jer su rješavali imovinsko-pravna pitanja radi razvoda braka, te da su već u 8. mjesecu 1999. godine podnijeli prijedlog radi razvoda braka. II. tužena je iskazivala da nije imala nikakvih saznanja da je njen suprug dužan bilo kakav iznos tužiteljici te da je darovni ugovor sklopljen sa isključivom namjerom da joj bivši suprug da u vlasništvo ono što je njen otac darovao za kupnju stana.

Dopunski saslušani I tuženik (list 115 spisa) u bitnom je iskazao da kada je darovao bivšoj supruzi 1/2 stana da je znao da ima dug prema tužiteljici i da u tom trenutku kad je darovao 1/2 stana nije imao nikakvu drugu imovinu iz koje bi se mogla naplatiti tužiteljica i nije bio nigdje zaposlen, dok je njegova bivša supruga od njega zahtijevala da joj daruje 1/2 stana jer je to njoj darovao otac, dok II tužena nije znala da ima dugovanja.

Dopunski saslušana II tužena (list 116 spisa) u bitnom je iskazala da nije sporno da je tužiteljica zvala na broj kućnog telefona, međutim da nije razgovarala sa II tuženom o dugovanju jer ništa nije znala o poslovima svog bivšeg supruga niti je ikada slušala njegove razgovore.

(...)

Saslušani svjedok Ksenija Škreblin (list 110-111 spisa) je iskazala da je II tužena njena sestra, kojoj je bivši suprug darovao stan 1999. godine a radi razvoda braka, s obzirom je taj stan bio od njene sestre jer je njihov otac dao novce za kupnju tog stana. Svjedok nije imao saznanja o bilo kakvim dugovima I tuženika.

(...)

Iz iskaza I tuženika koji je bio darovatelj suvlasničkog dijela nekretnine, te okolnosti u vrijeme tog darovanja, kao i činjenice da je taj darovni ugovor sklopljen 28. listopada 1999. godine uz Aneks koji sklopljen 03. prosinca 1999., godine, kao i to da je donesena Presuda na temelju priznanja dana 28. prosinca 1999. godine jer je tuženik do zaključenja glavne rasprave priznao tužbeni zahtjev tužiteljice, sud smatra da je motiv tj. pobuda I tuženika bila onemogućiti tužiteljicu u naplati njenog potraživanja. Time, pobudu ili motiv I tuženika za darovanjem nekretnine sud ocjenjuje kao nedopuštenom pobudom.

(...)

Iako su I i II tuženici iskazali da je to darovanje bilo usmjereno isključivo radi sređivanja imovinsko pravnih pitanja, jer su već bili u postupku razvoda braka, sud nije poklonio vjeru I tuženiku da je darovanje te nekretnine bilo rješavanje imovinsko pravog pitanja radi razvoda braka, već sud smatra da se radilo o nedopuštenoj pobudi I tuženika da daruje II tuženoj svoj suvlasnički dio nekretnine, a da bi izbjegao naplatu duga.

Sud nije poklonio vjeru I tuženiku da je darovao nekretninu II tuženoj isključivo radi sređivanja imovinsko pravnih odnosa između njega i njegove tadašnje supruge tj. da joj vrati ono što joj je otac darovao za kupnju stana, jer su stranke tada još uvijek bile u braku, I tuženik je znao da se tužiteljica ne može naplatiti po Presudi na temelju priznanja, a činjenica da su predmetni Ugovor i Aneks Ugovora ovjereni naknadno kod javnog bilježnika tj. 17. studenog 1999. godine, ukazuje na činjenicu da je pobuda I tuženika da II tuženoj daruje nekretninu bila nedopuštena koja je bitno utjecala na tu njegovu odluku, i na taj način tužiteljicu stavi u nepovoljan položaj.«

d) Žalbe protiv prvostupanjske presude

13. Protiv prvostupanjske presude Martin Krpan i podnositeljica su podnijeli žalbe. U svojoj žalbi podnositeljica je istaknula:

»Sankcija za postupanje dužnika na štetu vjerovnika, pa i sklapanje besplatnih pravnih poslova znajući da nanosi štetu vjerovniku sankcionirano je zakonom, i to odredbama članaka 66. do 70. (prije člancima 280. do 285.) Zakona o obveznim odnosima i za predmetno ponašanje je predviđena mogućnost pobijanja predmetnih ugovora

pod uvjetima i u rokovima određenim predmetnim odredbama, te za isto postupanje nije predviđena mogućnost utvrđivanja ništavosti.

(...)

Drugim riječima, to bi značilo da svaki vjerovnik koji propusti rok za podnošenje tužbe radi pobijanja pravne radnje dužnika na štetu vjerovnika, u slučajevima kada smatra da je takva radnja poduzeta, uvijek može iz istih tih razloga zatražiti od suda utvrđenje ništavosti ugovora tvrdeći da su isti sklopljeni uz nedopuštenu ponudu, što je apsolutno nedopustivo, a i protivno važećoj sudskoj praksi, uključujući praksu Vrhovnog suda RH.

Dokaz: presuda Vrhovnog suda Rev 611/04-2 od 30.05.2005., presuda Vrhovnog suda broj Rev-2620/94 od 16.02.1995. ... presuda VS RH Rev 3110/95 od 13.12.1995. ...«

e) Osporena drugostupanjska presuda

14. Drugostupanjskom presudom odbijene su žalbe Martina Krpana i podnositeljice i potvrđena je prvostupanjska presuda.

U obrazloženju drugostupanjske presude je istaknuto:

»Naime, i po ocjeni ovoga drugostupanjskog suda, ne može se prihvatiti tvrdnja I-tuženika, da je pobuda za predmetno darovanje bila sređivanje imovinsko-pravnih odnosa sa II-tuženicom, vezano uz postupak razvoda braka, te činjenicu da je nekretnina kupljena novcem oca II-tuženice, u okolnostima da I-tuženik, u vrijeme darovanja, nesporno duguje tužiteljici iznos od 178.322,25 kn s pripadajućom zakonskom zateznom kamatom, nema izvora prihoda, niti druge imovine (osim darovane), iz kojih bi to dugovanje mogao podmiriti.

Žalbeni navodi I-tuženika svode se, u bitnome, na tvrdnju da nisu ispunjene zakonske pretpostavke za utvrđenje ništavosti predmetnoga darovnog ugovora i aneksa tome ugovoru, obzirom da se upravo radilo o moralnom činu I-tuženika u odnosu na II-tuženicu, pa je osnovna pobuda za sklapanja bila sređivanje njihovih imovinsko-pravnih pitanja.

Na ovakove žalbene navode treba odgovoriti da je sud svoju odluku utemeljio na odredbama čl. 53. st. 2. i 3. ZOO-a, a ne na odredbi čl. 103. st. 1. ZOO-a, dakle na ništavosti zbog protivnosti Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim propisima, te moralu društva.

Žalbeni navodi II-tuženice svode se, u bitnome, na slijedeće prigovore:

– prigovor pogrešne primjene materijalnog prava, uz tvrdnju da bi se na sporni odnos stranaka isključivo mogao primijeniti institut pobijanja dužnikovih pravnih radnji, u smislu odredaba čl. 280.-285. ZOO-a;

– prigovor pogrešne ocjene provedenih dokaza.

Na prvi žalbeni prigovor treba odgovoriti da je prvostupanjski sud pravilno o osnovanosti tužbenog zahtjev odlučio primjenom odredaba čl. 53. st. 2. i 3. ZOO-a, a neodlučno je da li bi, za razrješenje spornog odnosa stranaka, postojale zakonske pretpostavke za primjenu odredaba čl. 280.-285. ZOO-a, obzirom da to nije predmet spora.

Povodom drugog žalbenog prigovora treba reći da je prvostupanjski sud ocijenio provedene dokaze sukladno odredbi čl. 8. ZPP-a, te je za svoju ocjenu dao logične i uvjerljive razloge, koje u potpunosti prihvaća i ovaj drugostupanjski sud.«

f) Podnositeljična revizija protiv osporene drugostupanjske presude

15. Protiv drugostupanjske presude podnositeljica je 3. travnja 2012. podnijela tzv. »izvanrednu« reviziju.

Podnositeljica je u reviziji, u odnosu na pravno pitanje zbog kojeg je podnosi, istaknula:

»I. II. tužena podnosi Reviziju protiv presude Županijskog suda u Zagrebu, od 14. veljače 2012. godine donesene pod brojem Gž-510/12-3, sve sukladno članku 382. st. 2. Zakona o parničnom postupku, jer odluka u sporu ovisi o rješenju materijalno pravnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti